

Belangrijkste ontwikkelingen inzake intellectuele rechten in de periode 2003-2005

Frank GOTZEN
Gewoon Hoogleraar K.U.Brussel
Buitengewoon Hoogleraar K.U.Leuven
Directeur van het Centrum voor Intellectuele Rechten (C.I.R)

I. De uitbreiding van de Europese Unie

In de voorbije periode ging de Europese Unie van 15 naar 25 lidstaten, wat de grootste uitbreidingsoperatie in haar geschiedenis was. De tien nieuwe lidstaten, Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië traden officieel op 1 mei 2004 toe.

Voor de nieuwkomers betekende dit dat zij vóór die datum 80.000 pagina's aan Europees Recht in hun rechtsorde dienden te integreren. Dit is het zogenaamde "acquis communautaire", dat ondermeer een groot aantal richtlijnen en verordeningen op het gebied van de intellectuele eigendom omvat.

1. Vanuit het standpunt van de oude Lidstaten bekeken bracht dit ondermeer met zich dat Verordening Nr. 40/94 van de Raad van de Europese Unie inzake het Gemeenschapsmerk¹ vanaf 1 mei 2004 uitgebreid werd tot 10 nieuwe lidstaten, met een overgangsregeling beschreven in art. 142 *bis* (automatische uitbreiding van bestaande gemeenschapsmerken, met behoud van verkregen rechten, behoudens een exceptionele oppositiemogelijkheid tijdens de zes voorafgaande maanden).

II. Octrooirecht

1. Meer dan dertig jaar geleden werd er in Europa, met een overeenkomst van München², een uniek regionaal octrooiverleningssysteem op de been gebracht. Het gaat hier om het "Europees octrooi" dat gecentraliseerd verleend wordt door het Europees Octrooibureau, met hoofdzetel in München. Deze verleende octrooiën worden na verlening onderworpen aan de regels van het nationale octrooirecht. Deze Europese Octrooiorganisatie, die geen onderdeel is van de Europese Unie, groeit verder succesvol. Met de toetreding van Litouwen in 2004 telt deze internationale organisatie momenteel 30 Lid staten. Rekent men de zes staten erbij met wie uitbreidingsovereenkomsten bestaan, dan spreken we hier over een markt van meer dan 560 miljoen inwoners.

2. Minder vlot gaat het met dat andere instrument, dat wél Europees zou zijn in de zin van behorende tot het systeem van de Europese Unie, en waarvan de eerste versie in de vorm van een Verdrag van Luxemburg al van 15 december 1975 dateert. Hier was het de bedoeling om een uniform, niet meer aan nationale regels onderworpen Gemeenschapsoctrooi tot stand te brengen. Omdat deze tekst wegens meningsverschillen nooit door de betrokken Staten is goedgekeurd kondigde de E.G. Commissie in 1999 echter aan dat zij het over een andere boeg zou gooien en zou voorstellen het Gemeenschapsoctrooi door middel van een verordening in te voeren. Dit is inderdaad gebeurd met een voorstel van verordening over een Gemeenschapsoctrooi van 1 augustus 2000. In 2003 werd hierover in de Raad van de Europese Unie een gemeenschappe-

¹ *Publ. L* 11/1 van 14 jan. 1994.

² Verdrag van München van 5 oktober 1973 betreffende de verlening van Europese Octrooiën (Belgische Goedkeuringswet 8 juli 1977, B.S. 30.9.77, p. 11971.

lijk politiek standpunt bereikt, zodat algemeen werd verwacht dat 2004 het jaar zou worden van de grote doorbraak naar één enkel gemeenschapsoctrooi tegen een betaalbare prijs. Struikelblokken zoals de kwestie van de rechtskracht van vertalingen van de octrooiconclusies en het bepalen van de duur van de periode voor het indienen van vertalingen hebben de totstandkoming alsnog verhinderd, zodat één van de belangrijke ontwikkelingen uit de voorbije periode een "non event" is geworden.

3. Op 10 juli 2003 heeft de Europese Commissie besloten Duitsland, Oostenrijk, België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland en Zweden voor het Europese Hof van Justitie te dagen omdat zij Richtlijn 98/44/EG van 6 juli 1998 betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen³ nog niet in nationaal recht hebben omgezet.

Als gevolg hiervan is België door het Hof van Justitie veroordeeld op 9 september 2004⁴.

Op 21 september 2004 werd echter een wetsontwerp tot omzetting van die richtlijn ingediend bij de Kamer⁵.

III. Merkenrecht

1. Opvallend in de voorbije periode is zeker de enorme toename van de rechtspraak op het allerhoogste niveau: 35 nieuwe arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen tijdens 2003 en 2004⁶, zonder daarbij de nog veel meer talrijke rechtspraak van het Gerecht van Eerst Aanleg op dit gebied te rekenen. Parallel daarmee gaat de vroeger zo belangrijke activiteit van het Benelux-Gerechtshof verder bergaf.

Dit alles is verklaarbaar door de verregaande europeanisering van het merkenrecht. Een richtlijn van 21 december 1988 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der Lid-Staten⁷ (hierna afgekort als EMRL) heeft inderdaad veel van de in nationale merkenwetten gehanteerde begrippen geharmoniseerd, wat tot talrijke prejudiciële vragen aan het Hof leidt. Voor de Benelux betekent dit concreet dat niet alleen de hoogste rechtscolleges doch ook de lagere rechtbanken de omweg langs het Benelux-Hof willen vermijden door hun vragen rechtstreeks aan het Hof in Luxemburg te stellen. Bovendien is er sinds 1 januari 1996 de mogelijkheid om aanvragen voor een Gemeenschapsmerk in te dienen op grond van verordening 40/94 van de Raad van de Europese Unie (hierna afgekort als EMVO)⁸. Dit systeem maakt het mogelijk om bij het harmonisatiebureau te Alicante een aanvraag in te dienen voor een Gemeenschapsmerk, geldig in 25 Staten langs één enkele procedure. De inhoud van het zo verkre-

³ *Publ. L* 213/13 van 30.7.98.

⁴ H.v.J. 9 september 2004, Commissie/België, zaak C-454/03.

⁵ Doc. Kamer 51 1348/001.

⁶ Verg. in de vorige tweejarige periode 2001 – 2002 slechts 9 arresten over dit onderwerp.

⁷ *Publ. L* 40/1 van 11 febr. 1989

⁸ *Publ. L* 11/1 van 14 jan. 1994.

gen merk valt nadien niet meer uiteen in een bundel van nationale rechten, maar wordt uniform geregeld: deze Europese weg leidt naar één enkel Gemeenschapsmerk. Verkrijging, overdracht, inhoud, nietigheid en verval van dit Gemeenschapsmerk worden door de Verordening bepaald. Ook vanuit dit systeem zijn nu in een versnellend tempo, langs een soort van cassatieprocedure, zaken bij het Hof van Justitie beland, gericht tegen al dan niet terecht verleende gemeenschapsmerken.

Een volledige lijst van de in de voorbije periode uitgesproken zaken vindt men in de bijlage, van waaruit, aan de hand van het zaaknummer de volledige tekst makkelijk kan worden opgezocht op de site van het Hof⁹.

2. Een voorbeeld dat het belang van dit soort uitspraken illustreert is het standpunt dat door het Hof werd ingenomen over de beschermbaarheid van woordmerken, en meer bepaald van woordcombinaties. Men weet dat merken in het algemeen onderscheidend vermogen moeten bezitten en er zich niet toe mogen beperken om het product of de dienst waarvoor ze dienen gewoon te beschrijven. Dit geldt ook voor combinaties van woorden, letters of cijfers.

Om een woordcombinatie op grond van art. 3.1.c EMRL of 7.1.c EMVO af te wijzen moet er een beschrijvend karakter worden vastgesteld, "niet alleen ten aanzien van elk van de woorden afzonderlijk, doch ook ten aanzien van het geheel dat zij vormen"¹⁰. Ook voor art. 3.1.b EMRL of art. 7.1.b EMVO is het zo dat "een eventueel onderscheidend vermogen ten dele kan worden onderzocht voor elk van de termen of bestanddelen afzonderlijk, maar het moet hoe dan ook afhangen van een onderzoek van het daardoor gevormde geheel. De enkele omstandigheid dat elk bestanddeel afzonderlijk onderscheidend vermogen mist, betekent immers nog niet dat de combinatie ervan geen onderscheidend vermogen kan hebben"¹¹.

Uit de vroegere periode herinneren we ons dat het Hof van Justitie vond dat de woordcombinatie *Baby-dry* voor luiers voor bescherming in aanmerking kon komen, want "ook al kan elk van de twee woorden waaruit het geheel is samengesteld, deel uitmaken van de uitdrukkingen die in de omgangstaal ter aanduiding van de functie van luiers voor baby's worden gebruikt, dit neemt niet weg dat de nevenschikking ervan, die qua structuur ongebruikelijk is, geen uitdrukking vormt die in de Engelse taal bekendstaat als een aanduiding van dergelijke producten of een weergave van de essentiële eigenschappen daarvan. Woorden als *Baby-dry*, kunnen, samengenomen, derhalve niet worden geacht een beschrijvend karakter te hebben; zij vloeien veeleer voort uit een taalkundige vondst die het aldus gevormde merk in staat stelt een onderscheidende

⁹ <http://curia.eu.int>

¹⁰ H.v.J. 20 september 2001, Procter&Gamble/BHIM, r.o. 40; H.v.J. 12 februari 2004, KPN/BMB, "Postkantoor", r.o. 96 en 99-100; H.v.J. 12 februari 2004, Campina/BMB, r.o. 37 en 40-41.

¹¹ H.v.J. 16 september 2004, SAT.1/BHIM, r.o. 28.

rol te spelen". De inschrijving van een dergelijke combinatie kon bijgevolg, tenminste niet met een beroep op art. 7.1.c, worden geweigerd¹².

In een veel recentere zaak SAT.1/BHIM was Ger. E.G. 2 juli 2002 van oordeel dat de woordcombinatie "SAT.2" elk onderscheidend vermogen miste voor diensten i.v.m. satelliettransmissie, maar dat art. 7.1.b en c niet beletten hetzelfde teken in te schrijven voor een hele reeks andere diensten daarbuiten zoals databases, productie en exploitatie van muziek, film en video, computerspellen, multimedia. Het Hof van Justitie vond echter dat dit arrest blijk gaf van een onjuiste rechtsopvatting bij de uitlegging van art. 7.1.b. omdat het het onderscheidend vermogen van de woordcombinatie „SAT.2" in wezen beoordeeld had aan de hand van een onderzoek van elk afzonderlijk bestanddeel ervan. Het is daarbij ten onrechte "uitgegaan van de veronderstelling dat bestanddelen die afzonderlijk gezien onderscheidend vermogen missen, ook bij combinatie ervan dat vermogen niet kunnen hebben, en niet, zoals het had moeten doen, van de totaalindruk die de gemiddelde consument van deze woordcombinatie heeft. Het had de door de woordcombinatie gewekte totaalindruk slechts subsidiair onderzocht en relevantie ontzegd aan gegevens zoals het bestaan van een element van fantasie, die bij dat onderzoek in aanmerking moeten worden genomen. In casu had het Gerecht bijgevolg het BHIM niet mogen volgen in zijn beslissing waarin "enkel was aangegeven dat de bestanddelen „SAT" en „2" beschrijvend zijn en in de sector van de mediadiensten gebruikelijk zijn, maar niet had uiteengezet waarom de woordcombinatie „SAT.2" in haar geheel de diensten van rekwirante niet zou kunnen onderscheiden van die van andere ondernemingen"¹³.

3. Inzake het criterium dat toelaat te beslissen of een combinatie van beschrijvende of niet onderscheidende termen al dan niet tot een beschermbaar geheel kan leiden is er in de rechtspraak van het Hof echter een verstrenging merkbaar. In Baby-dry vond het Hof nog "elk merkbaar verschil" ten opzichte van de termen die de betrokken consumenten in hun normale taal gebruiken om de waren of diensten of hun essentiële eigenschappen aan te duiden voldoende om een woordcombinatie onderscheidend te maken en dus geschikt om als merk te worden ingeschreven¹⁴. In een later arrest, gewezen op grond van art. 7.1.b EMVO, vroeg het Hof voor het aaneenschrijven van gebruikelijke termen een "extra kenmerk" opdat een woordcombinatie in zijn geheel geschikt zou kunnen worden om te onderscheiden¹⁵. Daarom werd een arrest van het Gerecht bevestigd, waarin "Companyline" als een niet onderscheidende combinatie van in de sector verzekeringen en financiële zaken gebruikelijke termen was bestempeld¹⁶. Voor de woordcombinaties "Postkantoor" en "Biomild" ging het Hof zelfs zo ver om te eisen dat er een syntactisch of semantisch "ongebruikelijke wending" zou ontstaan, waarbij een "indruk wordt gewekt die voldoende afwijkt van de indruk die wordt gewekt door de loutere samenvoeging van die bestanddelen, zodat het woord meer is dan de som van zijn bestanddelen" en

¹² H.v.J. 20 september 2001, Procter&Gamble/BHIM, r.o. 43-44.

¹³ H.v.J. 16 september 2004, SAT.1/BHIM, r.o. 35, 37 en 43.

¹⁴ H.v.J. 20 september 2001, Procter&Gamble/BHIM, r.o. 40.

¹⁵ H.v.J. 19 september 2002, DKV/BHIM, r.o. 21 en 23.

¹⁶ Ger. E.G. 12 januari 2000, DKV/BHIM.

dit zowel auditief als visueel. Volgens deze arresten zullen de courante combinaties van beschrijvende bestanddelen dan ook "in de regel" zelf slechts tot een beschrijvend geheel kunnen leiden in de zin van art. 3.1.c EMRL. Daarbij is het irrelevant of er voor een dergelijk merk synoniemen bestaan¹⁷.

4. Het Hof bevestigde voorts het oordeel van het Gerecht dat, voor Duitstalige consumenten, de merken UNIVERSALKOMMUNIKATIONSVERZEICHNIS en UNIVERSALTELEFONBUCH op een al te vanzelfsprekende wijze de betrokken producten en diensten van uitgevers beschrijven¹⁸. Eveneens bevestigd werd het arrest van het Gerecht waarbij *Streamserve* voor de met de audiovisuele aspecten van internet vertrouwde Engelstalige consument te beschrijvend werd geacht in de zin van art. 7.1.c in verband met gegevensverwerkende hardware. Deze waren zijn immers essentieel voor de techniek van het in een regelmatige en continue stroom overbrengen van numerieke gegevens langs een server. Dezelfde woordcombinatie voor handboeken en publicaties werd door het Gerecht echter wél aanvaardbaar geacht¹⁹.

IV. Auteursrecht

Het moderne auteursrecht blijft voor nieuwe uitdagingen staan. Deze vloeien voort, zowel uit het vakgebied zelf, als uit de eraanstaande domeinen.

Van binnenuit is er natuurlijk vooreerst de verdere ontwikkeling van het communautaire auteursrecht. België had in zijn wet van 1994 reeds vier richtlijnen van de Europese Gemeenschap²⁰ in teksten kunnen verwerken en toonde zich op dat moment als een voorbeeldige Europese leerling. Ook de databank richtlijn²¹ werd later in Belgische wetgeving omgezet²². Er was echter Europese

¹⁷ H.v.J. 12 februari 2004, KPN/BMB, r.o. 57 en 98-101; H.v.J. 12 februari 2004, Campina/BMB, r.o. 39-42. In de Benelux gevolgd door BenGH 1 december 2004, KPN/BMB; BenGH 1 december 2004, Campina/BMB.

¹⁸ Ger. E.G. 14 juni 2001 en H.v.J. 5 februari 2004 in de zaak *Telefon&Buchverlag/BHIM*.

¹⁹ Ger. E.G. 27 februari 2002 en H.v.J. 5 februari 2004 in de zaak *Streamserve/BHIM*.

²⁰ Richtlijn 91/250/EEG betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's, *Publ. L* 122 van 17.5.1991, blz. 42; Richtlijn 92/100/EEG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom, *Publ. L* 346 van 27.11.1992, blz. 61; Richtlijn 93/83/EEG tot coördinatie van bepaalde voorschriften betreffende het auteursrecht en naburige rechten op het gebied van de satellietomroep en de doorgifte via de kabel, *Publ. L* 248 van 6.10.1993, blz. 15; Richtlijn 93/98/EEG betreffende de harmonisatie van de beschermingstermijn van het auteursrecht en van bepaalde naburige rechten, *Publ. L* 290 van 24.11.1993, blz. 9.

²¹ Richtlijn 96/9/EG betreffende de rechtsbescherming van databanken, *Publ. L* 77 van 27.3.1996, blz. 20.

²² Wetten van van 10 aug. 1998 en van 31 augustus 1998 houdende omzetting van de databankrichtlijn, B.S. 14 november 1998.

druk nodig om een al in wet omgezette oudere richtlijn nu eindelijk ook in uitvoeringsbesluiten te concretiseren²³.

Inmiddels is nieuwe druk ontstaan door het verschijnen van twee nieuwe richtlijnen die tot aanpassing van de bestaande teksten moeten leiden²⁴. Vooral de Richtlijn Informatiemaatschappij bevat zoveel nieuwe elementen dat zij op zich een drijfveer is geworden voor de huidige hervormingsvoorstellen van de Auteurswet²⁵. Inmiddels is België²⁶, samen met Zweden²⁷, Finland²⁸ en het Verenigd Koninkrijk²⁹ (wat betreft Gibraltar) door het Hof van Justitie veroordeeld wegens vertraging in de omzetting van deze richtlijn

Extern wordt het auteursrecht in vraag gesteld door andere rechtsdomeinen die het streven naar bescherming van innovatie en creativiteit willen doordringen met eigen legitieme waarden voor de samenleving.

Vooreerst is er een groeiende druk van diegenen die de fundamentele rechten en vrijheden van de burger en van de consument willen vrijwaren. Dit komt vooral tot uiting in de spanning tussen auteursrecht en vrijheid van meningsuiting³⁰. Wordt die spanning voldoende opgelost door de bestaande uitzonderingen op het auteursrecht of dwingen de internationale teksten over de fundamentele rechten ons tot een grotere soepelheid? Recent konden wij in dit verband kennis nemen van een interessant Cassatiearrest dat over dit probleem als principe stelde "dat het in (artikel 10.1. EVRM en artikel 19 IVBPR) gewaarborgde recht een bescherming van de originaliteit van de wijze waarop een maker van een werk van letterkunde of kunst zijn ideeën en concepten uitdrukt, niet in de weg staat" en "dat de wet van 30 juni 1994 zoals geïnterpreteerd door de appèlrechters geen beperking inhoudt op het recht van vrije meningsuiting zoals gewaarborgd door de genoemde verdragen"³¹.

23 Er was een veroordeling nodig van België door het Hof van Justitie (arrest van 16 oktober 2003, Commissie/België) voordat er eindelijk een K.B. van 25 april 2004 (B.S. 14 mei 2004, Ed. 2) verscheen dat een vergoeding voor het leenrecht bepaalt.

24 Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij, *Publ. L* 167 van 22.6.2001, blz. 10; Richtlijn 2001/84/EG betreffende het volgrecht ten behoeve van de auteur van een oorspronkelijk kunstwerk, *Publ. L* 272 van 13.10.2001, blz. 32.

25 Laatste in de rij is het wetsontwerp van 17 mei 2004, Kamerdocument 1137/001, Zitting 2003-2004.

26 H.v.J. 18 november 2004, zaak C-143/04.

27 H.v.J. 18 november 2004, zaak C-91/04.

28 H.v.J. 9 december 2004, zaak C-56/04.

29 H.v.J. 9 december 2004, zaak C-88/04.

30 Zie b.v. L. GUIBAULT, "Limitations found outside Copyright Law" in: The Boundaries of Copyright: its proper limitations and exceptions, ALAI Study Days Cambridge 14-17 September 1998, Australian Copyright Council, 1999, p. 43-44; D. VOORHOOF, "Freedom of Expression, Parody, Copyright and Trademarks", in: Adjuncts and Alternatives to Copyright, ALAI Congress 2001, New York, 2002, p. 639-640.

31 Cass. 25 september 2003, R.W. 2003-2004, 1179; RABG 2004, 205, n. F. BRISON.

Een tweede factor van externe druk bestond ook vroeger al en komt vanuit het mededingingsrecht³². Zoals dit ook bij het conflict met de vrijheid van meningsuiting het geval is, zal er gezocht moeten worden naar een gezond evenwicht.

V. Databanken

§1. Het begrip "databank"

1. Over databanken zijn er recent vier belangrijke arresten van het Hof van Justitie tot stand gekomen³³. Zoals men weet worden databanken in België, ter uitvoering van een E.G. richtlijn van 11 maart 1996³⁴, verder afgekort als "RI", beschermd door een nationale omzettingswet van 31 augustus 1998³⁵, verder afgekort als DW.

2. In de verdere uiteenzetting gaan wij uit van de ruime draagwijdte van het begrip databanken "in ongeacht welke vorm", omschreven als "verzamelingen van werken, gegevens of andere zelfstandige elementen, systematisch of methodisch geordend, en afzonderlijk met elektronische middelen of anderszins toegankelijk", zoals opgelegd door art. 1 van de E.G. richtlijn en overgenomen zowel in art. 20*bis* van de gewijzigde Belgische AW als in art. 2 en 3 DW. Deze bepalingen betreffen databanken, zowel on line als daarbuiten (CD-ROM, CD-i), zowel de elektronische als de niet elektronische (papieren verzamelingen). Dit laatste wordt uitdrukkelijk gezegd in r.o. 14 van de Europese richtlijn en het Hof van Justitie heeft dit alles bevestigd³⁶.

Zoals het Hof van Justitie ook onderstreept houdt het begrip "databank" voor eerst in "dat er sprake zou zijn van een verzameling van 'zelfstandige elementen', dat wil zeggen elementen die van elkaar kunnen worden gescheiden zonder dat daardoor de informatieve, litteraire, artistieke of muzikale waarde of de waarde anderszins van de inhoud daarvan wordt aangetast. Uit dien hoofde is volgens overweging 17 van deze richtlijn de vastlegging van een audiovisueel, cinematografisch, literair of muzikaal werk van het toepassingsgebied van de richtlijn uitgesloten"³⁷.

Volgens het Hof veronderstelt de kwalificatie van een verzameling als databank vervolgens "dat de zelfstandige elementen waaruit deze verzameling be-

³² Zie b.v. als laatste beslissingen in een lange rij de Beschikking van de Commissie van 8 oktober 2002 in de zaak COMP/C2/38.014 — IFPI 'Simulcasting', *Publ. L* 107/58 van 30.4.2003 en het arrest van het Hof van Justitie van 29 april 2004 in de zaak C-418/01, *IMS Health*.

³³ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, *BHB/William Hill*; H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, *Fixtures/OPAP*; H.v.J. 9 november 2004, C-338/02, *Fixtures/Svenska Spel*; H.v.J. 9 november 2004, C-46/02, *Fixtures/Veikkaus*.

³⁴ *Publ. L* 77/20, 27 maart 1996.

³⁵ B.S. 14 november 1998.

³⁶ H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, *Fixtures/OPAP*, r.o. 19 e.v.

³⁷ H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, *Fixtures/OPAP*, r.o. 29.

staat systematisch of methodisch geordend en op de een of andere wijze afzonderlijk toegankelijk zijn. Ofschoon volgens overweging 21 van de richtlijn deze systematische of methodische ordening niet materieel zichtbaar hoeft te zijn, impliceert deze voorwaarde dat de verzameling een vaste drager heeft, van welke aard dan ook, en een technisch middel bevat, zoals – in de bewoordingen van overweging 13 van deze richtlijn – een elektronische, elektromagnetische of elektro-optische verwerking, of een ander middel, zoals een index, een inhoudsopgave of een ordening of bijzondere wijze van rangschikking welke het mogelijk maakt ieder zelfstandig element dat erin is opgenomen, op te zoeken. Deze tweede voorwaarde maakt het mogelijk een databank in de zin van de richtlijn, welke wordt gekenmerkt door een middel om daarbinnen elk van de elementen waaruit zij bestaat, terug te vinden, te onderscheiden van een verzameling elementen die informatie verschaft maar geen enkel middel bevat om de individuele elementen waaruit zij bestaat te verwerken"³⁸.

3. Een kalender voor een voetbalkampioenschap bevat elementen met een zelfstandige informatieve waarde zoals datum, tijdschema en identiteit van het uit- en het thuisspelende team. De ordening, in de vorm van een kalender, van de data, de tijdschema's en de namen van de elftallen voor deze reeks voetbalwedstrijden voldoet aan de voorwaarden van systematische of methodische ordening en afzonderlijke toegankelijkheid van de elementen waaruit deze verzameling bestaat. Daaruit volgt, volgens het Hof van Justitie, dat een kalender voor voetbalkampioenschappen een databank vormt in de zin van artikel 1, lid 2, van de richtlijn³⁹.

Met dit deel van zijn arrest heeft het Hof van Justitie zich wél uitgesproken over de mogelijke algemene kwalificatie van voetbalkalenders als databank, maar heeft het niet tegelijk gezegd dat die concrete kalender *in casu* nu ook effectief beschermd is, want dat hangt af van het oorspronkelijkheidscriterium als men auteursrecht zou willen aanwenden⁴⁰ of van het investeringscriterium als men de kalender langs het *sui generis* recht wil beschermen⁴¹.

4. Een databank is dus een gestructureerde verzameling van zelfstandige elementen. Zonder die ordening en zonder die afzonderlijke toegankelijkheid hebben we geen geheel dat als databank zal kunnen worden beschermd, maar slechts een andere soort van verzameling waarvan de mogelijke bescherming dan afhankelijk zal zijn van een eigen beoordeling, zij het soms als een ander soort van creatief werk, zij het in andere gevallen als een ongeordend geheel van beschermbare onderdelen.

Hoe dan ook is het steeds van belang duidelijk het onderscheid te maken tussen de eventuele bescherming van de inhoud van de databank en de bescherming van de databank zelf, zij het langs auteursrecht, waarover dadelijk, zij het langs de *sui generis* bescherming, waarover verder.

³⁸ H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, Fixtures/OPAP, r.o. 30-31.

³⁹ H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, Fixtures/OPAP, r.o. 33-36.

⁴⁰ Door het Hof vermeld in r.o. 26, maar niet nader uitgewerkt omdat de gestelde vragen daar niet over gingen.

⁴¹ Door het Hof nader uitgewerkt in r.o. 37 e.v.

§2. *Het auteursrecht op een databank*

5. Sinds de wetswijziging van 31 augustus 1998 tot omzetting van de Europese databankrichtlijn stelt art. 20bis AW uitdrukkelijk een beginsel dat ook reeds onder het vroegere bestaande Belgische en internationale auteursrecht verdedigd kon worden, volgens hetwelk "databanken die door de keuze of de rangschikking van de stof een eigen intellectuele schepping van de auteur vormen, als zodanig door het auteursrecht beschermd worden". Deze tekst stelt ook dat "de bescherming van databanken op grond van het auteursrecht niet geldt voor de werken, de gegevens of de elementen zelf en de bestaande rechten op de werken, gegevens of andere elementen vervat in de databank onverlet laat".

De originaliteit kan bestaan in het op een eigen wijze selecteren van de materie, of in het speciale rangschikken ervan, volgens een eigen systematische of methodische ordening. Deze bescherming kan ontstaan zowel in het geval de elementen geheel of gedeeltelijk zelf beschermbaar zijn (databank van werken of prestaties) als in het geval van een niet-originele inhoud (databank van feitelijke gegevens zoals cijfers, metingen, beurskoersen...).

6. Zo besliste het Hof van Cassatie "dat uit deze bepalingen voortvloeit dat de vorm, de structuur, de schikking of nog de voorstellingswijze van een databank kunnen worden beschermd door het auteursrecht; dat deze bescherming niet de inhoud van de databank betreft, zijnde de data zelf, met name de werken, gegevens of elementen; dat deze data het voorwerp kunnen zijn van een eigen bescherming"⁴².

Dit legt ook uit waarom volgens r.o. 19 van de Europese richtlijn de eenvoudige "compilatie van meerdere vastleggingen van muziekuitvoeringen op een CD normaliter niet binnen het toepassingsgebied van de richtlijn valt... omdat zij als compilatie niet aan de voorwaarden voldoet om voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking te komen...". Doorslaggevend is dan immers dat het toegepaste systeem of de gebruikte methode absoluut banaal blijken.

7. Wie een databank opbouwt met andermans werken of prestaties zal natuurlijk eerst de toestemming van de oorspronkelijke auteur of titularis van een naburig recht moeten verkrijgen. Dit geldt zeker als de overneming van beschermde elementen integraal is. Dit geldt ook wanneer de overneming niet geheel of grotendeels letterlijk is en zij weglatingen of toevoegingen bevat; een zelfs gedeeltelijke reproductie in de vorm van een samenvatting kan volstaan voor het vaststellen van een inbreuk, indien de overgenomen elementen origineel zijn⁴³.

⁴² Cass. 11 mei 2001, *A&M* 2001, 353, R.W. 2002-2003, 658, *I.R.D.I.* 2002, 165.

⁴³ Cass. 25 september 2003, *R.W.* 2003-2004, 1179; RABG 2004, 205, noot BRISON; *I.R.D.I.* 2003, 214; *A&M* 2004, 29.

§3. Producenten van databanken

8. De databankwet van 31 augustus 1998 houdt, naast beschermingsmogelijkheden door de auteurswet van 30 juni 1994 een reeks eigen bepalingen in die o.m. een *sui generis* recht van de databankproducent vestigen

Wij zouden dit als een nieuw soort naburig recht kunnen beschouwen. Het gaat om een specifieke bescherming die de Europese richtlijn organiseert voor economisch waardevolle databanken, zelfs als die in hun opbouw niet origineel en dus auteursrechtelijk niet beschermbaar zouden zijn.

9. Hierbij wordt het beschermingsvereiste niet meer, zoals in het auteursrecht, afgestemd op een subjectief element zoals originaliteit, maar op een objectief element, zijnde de "substantiële investering" in kwalitatief of kwantitatief opzicht bij het verkrijgen, het controleren of het presenteren van de inhoud van de databank (art.7, cijfer 1 RI, art. 3, lid 1 DW). Wil dit nu zeggen dat een databank alleen maar duur hoeft geweest te zijn bij haar productie en dat het volstaat, maar ook nodig is, om met een aantal onkostenbewijzen te zwaaien om beschermd te worden? Niet helemaal.

Ten eerste is het zo dat de vereiste substantiële investering niet steeds van financiële aard dient te zijn. R.o. 40 bij de richtlijn geeft immers aan "dat deze investering een kwestie kan zijn van geld en/of tijd, moeite en energie". Ook het Hof van Justitie stipt hierbij aan dat "de investering in de samenstelling van de databank kan bestaan in menselijke, financiële of technische inspanningen of middelen, maar moet vanuit een kwantitatief of kwalitatief oogpunt substantieel zijn. Blijkens de overwegingen 7, 39 en 40 van de richtlijn ziet de kwantitatieve beoordeling op middelen die te becijferen zijn en de kwalitatieve beoordeling op niet-kwantificeerbare inspanningen, zoals een intellectuele inspanning of energieverbruik"⁴⁴.

Ten tweede lijkt het wel zo te zijn dat, zelfs wat de financiële inspanning betreft, niet eender welke uitgave in aanmerking komt, want r.o. 19 bij de richtlijn zegt dat "een compilatie van meerdere vastleggingen van muziekuitvoeringen op een CD normaliter niet binnen het toepassingsgebied van de richtlijn valt... omdat zij niet een voldoende substantiële investering vertegenwoordigt om onder het recht *sui generis* te vallen". Nu weet iedereen dat de loutere productie van een muziek CD heel wat kosten veroorzaakt. Dit voorbeeld toont dus duidelijk aan dat de te bewijzen kosten niet eender welke productiekost mogen betreffen, maar dat het meer speciaal dient te gaan om een inspanning bij wat art. 1, cijfer 2 RI en art. 2, 1° DW noemen het "systematisch of methodisch ordenen en afzonderlijk toegankelijk maken van werken, gegevens of andere zelfstandige elementen". Dit lijkt normaal als men er op let dat ook het

⁴⁴ H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, Fixtures/OPAP, r.o. 44; H.v.J. 9 november 2004, C-338/02, Fixtures/Svenska Spel, r.o. 28; H.v.J. 9 november 2004, C-46/02, Fixtures/Veikkaus, r.o. 38.

sui generis recht afstemt op het uitgewerkte structurele element dat een databank precies onderscheidt van een ongeordende verzameling⁴⁵.

10. Volgens het Hof van Justitie duidt de substantiële investering bij de "verkrijging" en de "controle" van de inhoud van een databank op de middelen die worden aangewend om bestaande zelfstandige elementen in de databank te verzamelen en op hun betrouwbaarheid te verifiëren. Niet in aanmerking komen de middelen die vooraf worden aangewend voor het creëren en controleren van gegevens die naderhand in de databank zullen worden bijeengebracht. Het begrip investering in de "presentatie" van de inhoud van de betrokken databank betreft op zijn beurt de middelen die worden aangewend om deze databank gegevens te kunnen laten verwerken, dat wil zeggen hetgeen is gedaan met het oog op de systematische of methodische ordening van de in deze databank opgenomen elementen en de organisatie van de afzonderlijke toegankelijkheid daarvan. Volgens het Hof telt m.a.w. alleen de investering voor het aanleggen van de databank als zodanig, niet de investering in het creëren van gegevens⁴⁶.

Meteen wordt duidelijk dat ook het *sui generis* recht geen recht verschaft op de inhoud van een databank, maar alleen op haar systematische of methodische ordening, dus haar structuur⁴⁷. In het verleden is in ons land vaak ten onrechte gesteld dat het auteursrecht op een databank, als bedoeld in hoofdstuk II van de richtlijn, zou slaan op de "contenant", daar waar het *sui generis* recht van hoofdstuk III een greep zou bieden op de "contenu"⁴⁸. Daarbij was men vergeten dat beide hoofdstukken ondergeschikt zijn aan de begripsbepaling van een databank in hoofdstuk I die voor beide vormen van bescherming ziet op de structuur, dus op de "contenant" en niet op de inhoud. Het blijkt nu dat dit

⁴⁵ Aldus Brussel 8 april 2003, *I.R.D.I.* 2003, 172.

⁴⁶ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, BHB/William Hill, r.o. 30-36; H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, Fixtures/OPAP, r.o. 39-46; H.v.J. 9 november 2004, C-338/02, Fixtures/Svenska Spel, r.o. 23-30; H.v.J. 9 november 2004, C-46/02, Fixtures/Veikkaus, r.o. 33-40.

⁴⁷ Verg. A. LUCAS, *Droit d'auteur et numérique*, Paris, 1998, p. 56: "A s'en tenir aux termes de l'article 1er.2, on pourrait dire qu'en l'absence de disposition systématique ou méthodique, il ne s'agit tout simplement pas d'une base de données"; VOGEL in SCHRICKER, *Urheberrecht*, München, 2° ed., 1999: "Es gilt nicht für jede beliebige Sammlung... sondern für eine systematisch oder methodisch angelegte Sammlung mit einzeln zugänglichen Elementen (p. 1317). Sein Schutzgegenstand ist weder der Inhalt der Datenbank... sondern die Gesamtheit des unter wesentlichen Investitionsaufwand gesammelten, geordneten und einzeln zugänglich gemachten Inhalts als immaterielles Gut (p. 1324)".

⁴⁸ DE VISSCHER – MICHAUX, *Precis du droit d'auteur et des droits voisins*, Brussel, 2000, p. 232 et 235; BUYDENS, Le nouveau régime juridique des bases de données", *I.R.D.I.* 1999, p. 4-6; STROWEL, "La loi du 31 août 1998 concernant la protection des bases de données", *J.T.* 1999, p. 299; STROWEL – DERCLAYE, *Droit d'auteur et numérique*, Brussel, 2001, p. 297 en 318. Precieser, en volgens ons juister, STROWEL – TRIAILLE, *Le droit d'auteur, du logiciel au multimédia*, Brussel, 1997, p. 322-323: "Quand on dit que le droit *sui generis* vise le contenu de la base... il faut comprendre par là la forme non originale de l'ensemble de ces informations... la nouveauté de la directive est ... d'instaurer une protection sur un contenu formalisé mais non original au sens du droit d'auteur".

mooie onderscheid wel nuttig kan zijn, maar dan voor hoofdstuk II én III samen, en alleen om het onderscheid te illustreren tussen de bescherming van de databank, als "contenant", en zijn afzonderlijke elementen, "le contenu", waarvan de beschermbaarheid apart moet worden onderzocht⁴⁹.

11. Ondanks de prejudiciële aard van de betrokken procedures is het Hof van Justitie in de vermelde arresten tot zeer feitelijke uitspraken gekomen.

In de zaak "British Horseracing Board" oordeelde het Hof dat de middelen die worden aangewend voor de opstelling van een lijst van de paarden die aan een race deelnemen en voor de controleverrichtingen in dat verband niet mee in aanmerking mogen worden genomen om te beoordelen of er in een databank voor paardenraces substantieel is geïnvesteerd. Het komt alleen op die middelen aan die het samenstellen, het systematisch of methodisch ordenen, het afzonderlijk toegankelijk maken en het controleren van de samenstelling en het functioneren van de databank betreffen⁵⁰.

De andere drie zaken van dezelfde datum betroffen een voetbalkalender. Het Hof oordeelt dat een voetbalkalender in principe wel een databank kan zijn⁵¹, maar dat de gedane investeringen in de voorliggende zaken vooral verband hielden met de organisatie van de kampioenschappen zelf en dus met het creëren van de in die kalender opgenomen gegevens. Noch de verkrijging, noch de controle, noch de presentatie van de inhoud van de kalender getuigden van een daarvan onderscheiden substantiële investering in het opbouwen van een databank die een *sui generis* bescherming rechtvaardigt⁵².

12. Houder van het *sui generis* recht wordt de "producent", in de richtlijn genoemd "fabrikant" van de databank, dit is, zegt art. 2, 5° DW, conform r.o. 41 bij de richtlijn, "de natuurlijke persoon of de rechtspersoon die het initiatief neemt tot en het risico draagt van de investeringen waardoor de databank ontstaan is".

Om zijn investeringen te beschermen tegen een kopie aan veel lagere kostprijs, wordt aan de producent het recht toegekend "om de opvraging en/of het hergebruik van het geheel of een in kwalitatief of kwantitatief opzicht substantieel deel van die inhoud te verbieden" (art. 7, cijfer 1 RI; art. 4, lid 1 DW).

13. Eigenlijk is dit nieuwsoortige recht zeer ruim, wat het slaat niet alleen op een slaafse kopie of op een parasiterend concurrerend product, maar ook op een afgeleide realisatie die er uiteindelijk geheel anders kan uitzien maar toch vertrokken is vanuit een substantiële overname uit andermans databank (Verg.

⁴⁹ GOTZEN, "La protection internationale des bases de données non créatives", *Bulletin du droit d'auteur*, UNESCO, Vol XXXV, n° 2, 2001, p. 44.

⁵⁰ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, BHB/William Hill, r.o. 36-41.

⁵¹ H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, Fixtures/OPAP, r.o. 33-36. Zie hierover hoger nr. 37.

⁵² H.v.J. 9 november 2004, C-444/02, Fixtures/OPAP, r.o. 47-52; H.v.J. 9 november 2004, C-338/02, Fixtures/Svenska Spel, r.o. 31-36; H.v.J. 9 november 2004, C-46/02, Fixtures/Veikkaus, r.o. 41-48.

r.o. 42 bij de richtlijn). Het Hof van Justitie heeft hierbij aangestipt dat "het voor de beoordeling van de reikwijdte van de bescherming door het recht *sui generis* niet van belang is dat de opvraging en/of het hergebruik de samenstelling van een andere databank ten doel heeft – ongeacht of deze met de oorspronkelijke databank concurreert en ongeacht of deze al dan niet dezelfde omvang heeft – of dat deze handeling plaatsvindt in het kader van een andere activiteit dan de samenstelling van een databank"⁵³.

Maar van de andere kant is het ook zo dat de producent, ongeacht ieder strijdig contractueel beding, zijn *sui generis* recht niet zal kunnen inzetten tegen een niet-substantiële opvraging of hergebruik (art. 8, cijfer 1 en art. 15 RI; art. 8 en 11 DW).

14. Of een deel al dan niet substantieel is moet zowel kwantitatief worden bekeken, d.i. in verhouding tot de totale inhoud van de databank, als ook kwalitatief, want zelfs een kwantitatief verwaarloosbaar deel kan soms wat de verkrijging, de controle of de presentatie betreft een uit menselijk, technisch of financieel oogpunt omvangrijke investering vertegenwoordigen. Het al dan niet substantiële moet daarbij als deel van een databank worden geëvalueerd, zonder rekening te houden met de intrinsieke waarde van de afzonderlijke elementen⁵⁴.

De producent zal zich echter wel kunnen verzetten tegen het herhaaldelijk en systematisch opvragen en/of hergebruiken van niet-substantiële delen, zodanig dat de normale exploitatie van de databank in het gedrang zou komen of dat aan de rechtmatige belangen van de fabrikant ongerechtvaardigde schade zou worden toegebracht (art. 7, cijfer 5 en 8, cijfer 2 RI; art. 4, tweede lid en 9 DW). Volgens het Hof van Justitie strekt dit verbod ertoe te beletten dat, door een cumulatief effect, zonder toestemming van de samensteller van een databank de gehele inhoud of een substantieel deel daarvan zou worden gereconstrueerd en/of ter beschikking van het publiek gesteld, en dat aldus ernstige schade aan de investering zou worden toegebracht⁵⁵.

15. Art. 7, cijfer 2 RI en art. 2 DW preciseren verder nog dat openbare uitleening, noch als een vorm van opvraging, noch als een hergebruik mag worden beschouwd. Het Hof van Justitie heeft er aan toegevoegd dat de bescherming ook niet ziet op de raadpleging van een databank⁵⁶.

Ook dient gezegd dat, als het inderdaad zo is dat het *sui generis* recht geen recht op de in de databank vervatte afzonderlijke elementen verleent, de fabrikant derden niet zal kunnen beletten om op eigen kracht diezelfde gegevens, werken of prestaties rechtmatig opnieuw te verzamelen.

⁵³ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, BHB/William Hill, r.o. 47.

⁵⁴ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, BHB/William Hill, r.o. 69 – 73.

⁵⁵ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, BHB/William Hill, r.o. 86 – 95.

⁵⁶ H.v.J. 9 november 2004, C-203/02, BHB/William Hill, r.o. 54 – 55.

VI. Tekeningen en modellen

1. Na het in werking treden van de Benelux Tekeningen- of Modellenwet (BTMW) ontworpen modellen vallen onder de Beneluxwet die enerzijds een specifiek regime instelt, maar anderzijds de samenloop met auteursrecht niet uitsluit.

Dit regime werd recent grondig aangepast aan communautaire wetgeving. De Richtlijn 98/71/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 1998 inzake de rechtsbescherming van modellen⁵⁷ had al tot aanpassing van de BTMW moeten leiden vóór 28 oktober 2001. Dit is echter pas gebeurd met een op 1 december 2003 in werking getreden Benelux Protocol van 20 juni 2002⁵⁸.

2. Het belangrijkste beschermingsvereiste van het specifieke modellenregime in Hoofdstuk I van de BTMW vertoont een dubbel gelaat. Art. 1.1 BTMW zegt dat een tekening of model beschermd wordt "voor zover de tekening of het model nieuw is en een eigen karakter heeft".

Volgens art. 1bis cijfer 1 wordt "een tekening of model als nieuw beschouwd, indien er geen identieke tekening of identiek model voor het publiek beschikbaar is gesteld vóór de datum van depot of vóór de datum van voorrang. Tekeningen of modellen worden geacht identiek te zijn, indien de kenmerken ervan slechts in onbelangrijke details verschillen". Korter gezegd dient het model dus in meer dan onbelangrijke details te verschillen van het tevoren bestaande.

Volgens art. 1bis cijfer 2 dient de tekening of model echter bovendien een "eigen karakter" te hebben, d.w.z. dat het een "algemene indruk bij de geïnformeerde gebruiker wekt, die verschilt van de algemene indruk die bij die gebruiker wordt gewekt door tekeningen of modellen die voor het publiek beschikbaar zijn gesteld vóór de datum van depot of vóór de datum van voorrang". Bij de beoordeling van het eigen karakter wordt volgens die tekst eveneens "rekening gehouden met de mate van vrijheid van de ontwerper bij de ontwikkeling van de tekening of het model".

Het specifieke modellenregime wordt verkregen door de inschrijving van een depot dat, mits hernieuwing tot een maximale beschermingsduur van 25 jaar kan leiden.

3. Het bestaan van een specifiek beschermingsregime sluit niet uit dat er ook, of in de plaats daarvan, bescherming kan worden gezocht in het auteursrecht. Op deze vraag naar de mogelijke samenloop van Modellenrecht en Auteursrecht geeft de BTMW sinds het Protocol van 20 juni 2002 een eenvoudig antwoord: cumul kan, mits aan de gewone beschermingsvereisten van iedere rechtstak is voldaan.

⁵⁷ *Publ. L* 289/28 van 28.10.98.

⁵⁸ *B.S.* 14 maart 2003, 5° ed..

Alle twijfels en betwistingen die hierover ontstaan waren doordat het vroegere art. 21 BTMW hiervoor een verwarrend criterium van een "duidelijk kunstzinnig karakter" van het model had gebruikt zijn van tafel geveegd door de opheffing van dit artikel.

Hetzelfde is gebeurd door de opheffing van de hoogst betwistbare regels in de vroegere art. 21 en 24 BTMW die bepaalden dat het verdwijnen van het modellenrecht ook het einde van het auteursrecht op het model betekende tenzij de drager van beide rechten zijn aanspraak op de langer durende artistieke eigendom speciaal deed inschrijven.

4. Voortaan dient er bovendien rekening te worden gehouden met Verordening nr. 6/2002 van de Raad van 12 december 2001 betreffende Gemeenschapsmodellen⁵⁹. Ingevolge deze verordening bestaan er sinds 6 maart 2002 "niet-ingeschreven Gemeenschapsmodellen" die drie jaar lang vanaf hun openbaarmaking tegen namaking zullen worden beschermd. Bovendien kan er bij het harmonisatiebureau te Alicante een "ingeschreven Gemeenschapsmodel" worden verkregen met een bescherming van vijf jaar, maximaal verlengbaar tot 25 jaar, tegen namaking én tegen onafhankelijke ontwikkeling van een gelijkend model. Ingeschreven of niet kunnen deze modellen hoe dan ook een gecumuleerde nationale bescherming uit auteursrecht blijven genieten (art. 96). Deze verordening trad in werking op 6 maart 2002. Aanvragen om een ingeschreven Gemeenschapsmodel konden worden ingediend vanaf 2 januari 2003, met uitwerking op 1 april 2003.

Bijlagen

*a. Recente arresten van het Hof van Justitie over Merkenrecht*⁶⁰

H.v.J. 9 januari 2003, Davidoff/Gofkid, zaak n° C-292/00
 H.v.J. 11 maart 2003, Ansul/Ajax, zaak n° C-40/01
 H.v.J. 20 maart 2003, LTJ/Sadas, zaak n° C-291/00
 H.v.J. 8 april 2003, Linde, Winward, Rado, zaak n° C-53/01
 H.v.J. 8 april 2003, Van Doren/Lifestyle, zaak n° C-244/00
 H.v.J. 6 mei 2003, Libertel/BMB, zaak n° C-104/01
 H.v.J. 23 oktober 2003, Wrigley – 'DOUBLEMINT', zaak C-191/01 P
 H.v.J. 23 oktober 2003, Adidas/Fitnessworld, zaak C-408/01
 H.v.J. 27 november 2003, Shield Mark/Kist, zaak n° C-283/01
 H.v.J. 7 januari 2004, Gerolsteiner Brunnen/Putsch, zaak n° C-100/02
 H.v.J. 27 januari 2004, La Mer/Goemar, zaak n° C-259/02
 H.v.J. 5 februari 2004, Telefon&Buchverlag/BHIM, zaak n° C-326/01

⁵⁹ *Publ. L* 3 van 5 januari 2002.

⁶⁰ Overzicht van alle recente merkenzaken in chronologische volgorde, met aanduiding van het zaaknummer zodat de tekst via de website van het Hof van Justitie kan worden teruggevonden. Zaken in schuingedrukte tekst betreffen beslissingen inzake het gemeenschapsmerk (en dus in beroep tegen de beslissingen van het Gerecht van Eerste Aanleg)

H.v.J. 5 februari 2004, Streamserve/BHIM, zaak n° C-150/02
H.v.J. 12 februari 2004, KPN/BMB, 'Postkantoor', zaak n° C-363/99
H.v.J. 12 februari 2004, Campina/BMB, zaak n° C-265/00
H.v.J. 12 februari 2004, Henkel, zaak n° C-218/01
H.v.J. 28 april 2004, Matratzen Concord/BHIM, zaak n° C-3/03
H.v.J. 29 april 2004, Henkel/BHIM, zaak n° C-456/01 en 457/01
H.v.J. 29 april 2004, Procter&Gamble/BHIM, gevoegde zaken C-468/01 tot C-472/01
H.v.J. 29 april 2004, Procter&Gamble/BHIM, gevoegde zaken C-473/01 tot 474/01
H.v.J. 29 april 2004, Procter&Gamble/BHIM, gevoegde zaken C-473/01 tot 474/01
H.v.J. 29 april 2004, Björnekulla/Procordia, zaak n° C-371/02
H.v.J. 24 juni 2004, Heidelberger Bauchemie, zaak n° C-49/02
H.v.J. 28 juni 2004, Glaverbel/BHIM, zaak n° C-445/02
H.v.J. 16 september 2004, SAT.1/BHIM, zaak n° C-329/02
H.v.J. 16 september 2004, Nichols/Registrar of Trade Marks, zaak n° C-404/02
H.v.J. 23 september 2004, Procter&Gamble/BHIM, zaak n° C-107/03
H.v.J. 5 oktober 2004, Alcon/BHIM, zaak n° C-192/03
H.v.J. 7 oktober 2004, Mag Instrument/BHIM, zaak n° C-136/02
H.v.J. 12 oktober 2004, Vedial, zaak "Saint Hubert", n° C-106/03
H.v.J. 21 oktober 2004, KWS Saat/BHIM, zaak n° C-447/02
H.v.J. 21 oktober 2004, BHIM/Erpo, zaak "Das Prinzip der Bequemlichkeit", n° C-64/02
H.v.J. 16 november 2004, Anheuser-Busch/Budějovický Budvar, n° C-245/02
H.v.J. 30 november 2004, Peak Holding/Axolin-Elinor, zaak n° C- 16/03
H.v.J. 1 december 2004, BHIM/Zapf Creation, n° C-498/01

b. Beknopte keuze uit recente literatuur

BRAUN (A.), *Précis des marques*, Brussel, 4e ed, 2004.
 BRISON (F) - JANSSENS (M.C.) – PERTEGAS SENDER (M) – VANHEES (H), "Kroniek Intellectuele Rechten ((2001-2002)", *R.W.* 2003-2004, 561-581.
 CORBET (J), "Chronique de Belgique ", *Revue Internationale du Droit d'Auteur* 2004, n° 199, 111-157.
 GOTZEN (F) - CARLY (M.), "Overzicht van Rechtspraak. Merkenrecht 1990-2002", *Tijdschrift voor Privaatrecht* 2002, 1839-2051.
 GOTZEN (F), "Overzicht van Rechtspraak. Auteurs- en Modellenrecht 1990-2004", *Tijdschrift voor Privaatrecht* (in druk).
 JANSSENS (M.C.), "Implementatie van de Auteursrechtlijn 2001/29/EG in België en Nederland. Een vergelijkend onderzoek", *Computerrecht* 2002/5, 287-295.
 VAN OVERWALLE (G), "La directive européenne en matière de biotechnologie et la transposition en droit belge", *Droits intellectuels à la rencontre d'une stratégie pour l'entreprise*, Brussel, Bruylant, 2002, 119-172.
 VAN REEPINGHEN (B) – CORNU (E), "Chronique de jurisprudence: Droits intellectuels (1997-2004) ", *J.T.* 2004, 897-909, 917-925.